

Kanaler svarer til 1969-lovens kanaler og omfatter alle former for kanal anlæg, incl. afløbsrender. Kanaler fredes efter meddelelse og har 100 m zone.

Anlæg ved og i åer og søer. Anlæg af denne kategori modsvarer 1969-lovens tilsvarende. De omfatter alle former for broanlæg, fiskegårde, vejanlæg, spærringer samt bådeværft og vaskepladser. Anlæggene kan bestå af træ, jord, sten eller tegl. Anlæg af denne art beliggende i moser og enge henregnes til denne kategori. Anlæggene fredes efter meddelelse og har 100 m zone.

Bopladser fra oldtid og historisk tid er fredet i henhold til 1937-loven som »ruiner«. Bopladser med hustomter fredes efter meddelelse, mens bopladser uden bygningsrester er blevet fredet efter særlig overenskomst. Bopladser har 100 m zone.

Sten og træer, hvortil der er knyttet folketro eller lignende fredes efter meddelelse og har ikke 100 m zone.

Kriggergrave og mindesmærker fredes efter meddelelse og har ikke 100 m zone.

Sten- og jorddiger. Kulturhistorisk betydningsfulde diger vil kunne tinglyses som fortidsminder. Hvis sådanne diger tillige er omfattet af den generelle beskyttelsesbestemmelse i § 4, stk. 1, følger det af § 4, stk. 2, at digerne efter tinglysningen alene er omfattet af bestemmelserne om fortidsminder. I kulturhistorisk henseende er det underordnet, om diget er opført af sten, jord eller andre materialer som f.eks. græstørv eller tang. For at blive betragtet som fortidsminde skal diget dog være mindst 100 år gammelt, regnet fra anlægstidspunktet.

Nogle diger markerer sogne- og ejerlavsgrenser, mens andre viser, hvorledes landskabet blev inddelt efter udskiftningen. Visse diger har en særlig kulturhistorisk betydning, fordi de indgår som rester af større anlæg, som f.eks. forsvarsanlæg eller fægyder. En del diger – især mindre strækninger – indgår i eller supplerer fredede fortidsminder. I andre diger skjuler der sig rester af anlæg fra jernalderen, hvorfor de har særlig arkæologisk og kulturhistorisk interesse.

Sten- og jorddiger fortidsmindefredes efter meddelelse og har ikke 100 m zone.

Agerspor omfatter dele af 1969-lovens stenrækker og stenvolde samt dyrkningsspor fredet efter 1937-loven. Agerspor omfatter alle dyrkningsspor fra oldtid og historisk tid, incl. højryggede agre. Agerskel med rydningssten fredes efter meddelelse. Øvrige agerspor kan fredes efter særlig overenskomst med ejeren. Agerspor har ingen 100 m zone.

Fangstgruber er omfattet af udtrykket »og lignende« i den gældende lovs § 48, stk. 2. Fangstgruber fredes efter meddelelse og har ikke 100 m zone.

Sten- og grenkast er steder, hvor der i overensstemmelse med folketraditionen kastes sten eller grene i

en bunke ved passage. De fredes efter meddelelse og har ikke 100 m zone.

Til stk. 3

Bilaget til loven er således opbygget, at det angiver, hvilke fortidsmindetyper der er umiddelbart beskyttet efter loven, og hvilke der kun beskyttes, når der gives ejeren meddelelse om deres tilstedeværelse på ejendommen. Meddelelsens modtagelse er afgørende for beskyttelsens indtræden og ikke, som hidtil, tinglysningen. Derved sikres, at ejeren ikke lovligt kan ødelægge fortidsmindet i tiden mellem meddelelsen og tinglysningen. Afsendelse af en meddelelse med anbefalet brev vil normalt blive anset som ensbetydende med, at meddelelsen er blevet modtaget.

Fortidsminder under terræn, som regel ruiner i de tidlige byer, kendes sjældent i deres fulde udstrækning, medens der ofte findes vidnesbyrd om deres oprindelige udseende. I de tilfælde, hvor dele af sådanne ruiner er kendt, er det praksis, at fortidsminderbeskyttelsen tinglyses på et område, der svarer til den udstrækning, det oprindelige anlæg har haft, medmindre man har klare indikationer for, at ruinerne er fjernet i forbindelse med bygge- og anlægsarbejder. Det har i bymæssig bebyggelse af praktiske grunde været praksis at tinglyse beskyttelsen på hele matrikelnummeret. Denne praksis får nu udtrykkelig hjemmel i loven, idet hjemlen dog alene tænkes anvendt, hvor ejendommen ikke klart har en så stor udstrækning, at ruinen kan afgrænses til en mindre del af parcellen. Dette vil først og fremmest være tilfældet i byerne.

I det åbne land vil beskyttelsen fortsat blive fastlagt konkret til det område, som ruinen anses at ligge på.

Til stk. 4

Bestemmelsen er medtaget som en serviceoplysning til grundejere og svarer til den eksisterende praksis, hvorefter Miljøministeriet i forbindelse med registreringen af fortidsminder oplyser ejerne om fortidsmindernes tilstedeværelse forud for tinglysningen. I denne forbindelse fastslås også fortidsmindernes udstrækning. Det har i forbindelse med den landsdækkende nyregistrering af fortidsminder vist sig, at beskrivelserne i de oprindelige fredningsdokumenter ofte angiver for små mål på fortidsminderne. Da det imidlertid er fortidsmindets fysiske udstrækning og ikke den tinglyste fredningstekst, der er afgørende for beskyttelsen efter stk. 1, har man fundet det rimeligt at medtage oplysningsreglen i stk. 4.